

Deserció de les aules a Balears

RAFA GIL

Durant els anys de govern del Pacte de Progrés (1999-2003), el conseller d'Educació i Cultura, Damià Pons, alertà diverses vegades d'un greu problema social que detectava a les aules: milers i milers d'al·lots, en complir els setze anys, decidien abandonar els estudis i fer feina de qualsevol cosa. La societat balear ja estava instal·lada en la cultura del diner fàcil. Gairebé tothom, cadascú a la seva manera, només veia el diner immediat i quasi ningú no pensava a mitjà o llarg termini. Els empresaris necessitaven mà d'obra barata, els titulats universitaris veien com cobraven menys del que pertocaria al seu grau d'especialització i/o formació, i un percentatge creixent de joves abandonava les aules emmirallats per sous de 700, 800 o 900 euros a canvi de feines sense qualificació. El fenomen, lluny de parar, ha crescut d'aleshores ençà. En aquest moments, segons el "Ràn-

Els autòctons illencs abandonen els estudis, mentre que una part de la immigració arriba més ben formada.

cing d'excel·lència educativa 2007", les Illes Balears lideren l'abandonament escolar en el tram de població que han iniciat l'educació postobligatòria: el 40% l'abandona. Encara pitjor: en el curs 2003-2004, la taxa de graduats en secundària obligatòria era a Balears la més baixa de tot l'estat, amb el 61,4%.

Aquest panorama desolador ha estat analitzat amb més profunditat per l'especialista en educació Andreu Crespí (vegeu l'entrevista a continuació) en un treball titulat "El nivell d'estudis de

la població que viu a Balears". L'estudi és encara inèdit, tot i que l'autor està en converses amb una editorial (la Fundació Gadeso) per publicar-lo properament. L'anàlisi de Crespí és esferidora: els balears perden competitivitat a marxes forçades davant d'una immigració que arriba en molts casos millor formada.

Panorama complicat. Segons explicà Crespí a aquest setmanari, el problema profund que afecta el nivell d'estudis dels joves balears es detecta en edats molt joves. De fet, assegura que "a partir dels vuit anys a Balears ja ens separem de la mitjana estatal, és a dir, tenim més problemes, per exemple la taxa de repetidors per curs és més alta". El dèficit s'acumula progressivament en els cursos següents. Tanmateix, amb problemes i de qualsevol manera en molts casos, els alumnes balears van passant cursos i anys fins

que finalitzen l'edat d'escolarització obligatòria. El moment crític és el quart curs d'ESO (Ensenyament Secundari Obligatori), en el qual molts alumnes passen dels quinze als setze anys. Segons les dades aportades pel "Rànquing d'excel·lència educativa 2007", relatives al curs 2004-05, les Balears presenten el percentatge d'estudiants matriculats en aquest curs més baix de tot l'estat (51,7%, quan a Catalunya, per comparar, l'índex era del 70,3%). És a dir, que quan compleixen els setze anys, els joves balears s'estimen més anar a fer feina. És quan, diu Crespí, "una enorme quantitat dels nostres al·lots prefereixen una feina de baixa qualificació en lloc de continuar esforçant-se i qualificant-se per al futur, la qual cosa implica un problema social terrible: tenim una joventut poc qualificada professionalment". El motiu, d'una banda, és l'existència "d'un mercat que anima el fenomen, ja que hi ha molta oferta d'ocupació fàcil, que paga sous que són alts per a un al·lot jove, que gairebé surt de l'adolescència, però el problema és que, passats uns anys, a mesura que vagi fent-se gran i es casi, tingui fills, hagi de pagar una hipoteca o un lloguer, i arribi a tenir, en fi, responsabilitats, aleshores aquell sou que semblava tan bo es convertirà en clarament insuficient". Per altra banda, la consideració social dels estudis està baixant molt, i això afecta les expectatives dels més joves. Segons Crespí, "els titulats universitaris haurien de tenir més fàcil l'ocupació, i de mitjana poden cobrar més que els que no tenen titulació, però el fet real és que les diferències del sou que cobra un jove universitari que acaba els estudis i un jove sense titulació no són tan importants. L'ambient que es crea, doncs, no promou la cultura de l'esforç, de l'estudi, sinó tot al contrari".

El fenomen, com s'ha dit, ja era conegut, però ara les dades que ofereix Crespí li donen un enfocament diferent. El catedràtic i polític compara el grau d'instrucció dels balears autòctons amb el dels arvinguts. I la sorpresa salta. Fins ara es tenia per cert que la immigració era, en la seva immensa majoria, de molt poca o nul·la qualificació. Doncs les dades de Crespí mostren una realitat prou diferent.

"Vivim en una societat lúdica amb poca cultura de l'esforç"

Andreu Crespí Plaza (Palma, 1943) és catedràtic de Física i Química d'ensenyament secundari. Entre 1983 i 1995 va ser director general a les Illes Balears del Ministeri d'Educació i Ciència, durant tots els governs presidits per Felipe González. El 1995 abandonà el màxim càrrec de gestió de l'ensenyament no universitari a les Illes (en aquells anys les competències no estaven transferides) per presentar-se a les eleccions autonòmiques pel PSOE. Actualment continua sent diputat d'aquest partit.

—L'estudi que vostè està a punt de publicar deixa els pèls de punta. D'entrada, desfà la teoria, sovint escoltada, segons la qual el nivell d'estudis dels immigrants és molt baix o inexistent.

—Quan parlem d'immigració, sovint pensem en un estereotip que no es correspon amb la realitat. No és el mateix l'immigrant que ve de països africans, que el que ve de Sud-amèrica o d'Europa de l'est. Per exemple, entre aquests últims, el nivell d'educació és molt alt. També els que provenen d'alguns països del sud americà presenten un alt grau d'escolarització i d'estudis universitaris. En canvi, en el cas dels africans és molt més baix. Hem de tenir en compte que a l'Argentina o a l'est europeu hi ha molts milers de professionals formats i titulats que, per la situació al seu país, necessiten o s'estimen més emigrar. Quan són aquí, fan feina de menor qualificació que la que tenen, però a poc a poc tendiran —via convalidacions de titulació en el cas d'americans o per la incorporació a la UE en el cas dels europeus— a igualar professió i titulació.

—La qual cosa significa una competència directa per als autòctons en algunes professions d'alta titulació...

—Sens dubte. Ara mateix, i com a exemple, és fàcil trobar-se en els serveis mèdics, públics i sobretot privats, professionals que provenen de països de Sud-amèrica. El metge d'aquestes nacionalitats és avui ja una realitat normalitzada en la sanitat balear. El mateix fenomen pot passar aviat amb altres professions, sobretot en les que requereixen una titulació de formació professional de grau superior, a què els autòctons brillen per la seva absència.

—Per què els autòctons balears no volen estudiar?

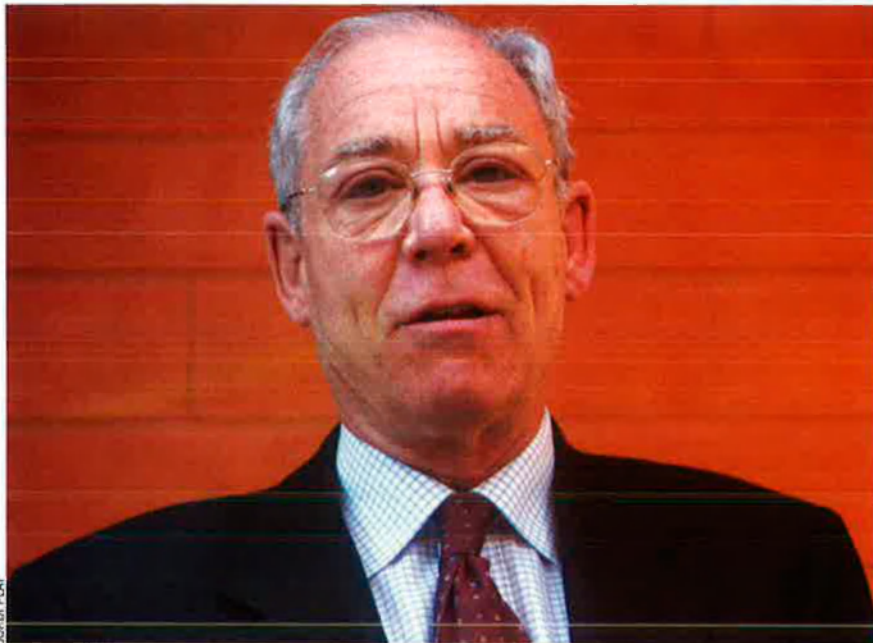
—Aquest és un fenomen complex, però es pot simplificar per intentar explicar-lo en poques paraules. Vivim en una societat eminentment lúdica amb poca cultura de l'esforç. O almenys és menor a la que era fa un temps: els joves no tenen prou estímuls per esforçar-se. Sobre això se suma el fet que hi ha molta feina que requereix poca qualificació i que dona uns sous que són alts si es comparen amb els que reben els titulats superiors. El resultat és que molts al·lots de setze o disset anys s'estimen més abandonar els estudis i optar per una feina que els pot proporcionar 600, 700 o 800 euros al mes, que són quantitats molts importants en aquesta edat.

—Però, i al cap de deu o quinze anys...?

—Aquest és el gran problema social. Aquest tipus de feina té poques possibilitats de promoció, i com que, a més, el nivell d'estudi és baix, no podran canviar de feina per millorar. D'aquesta manera, probablement l'al·lot de setze o disset anys que ara cobra 700 o 800 euros, quan en tingui trenta o trenta-cinc cobrarà una quantitat que li serà clarament insuficient i que és probable que li produirà, si més no, insatisfacció.

—I quina solució pot existir?

—És difícil, però sense la conscienciació de les famílies perquè entenguin que l'educació dels seus fills és una inversió rendible per al futur, no hi haurà res a fer. Per assolir aquesta conscienciació, cal que les administra- >>

>> cions públiques inverteixin diners i esforços mitjançant intermediaris socials que localitzin els al·lots amb dificultats, coneguin les famílies i facin el que puguin per convèncer els uns i els altres. I, per altre costat, també caldria que sindicats i empresaris prenguessin consciència del problema per intentar matisar l'actual realitat d'un mercat que atreu molta mà d'obra jove però que no requereix qualificació, i això, a la llarga, és dolent per a tothom. Només així, a poc a poc, podrem redreçar la situació.

La qualificació acadèmica dels nascuts a l'estat que resideixen a Balears (les dades no destrien la immigració espanyola dels autòctons illencs) és inferior a la dels residents nascuts a països de la Unió Europea, a la resta d'Europa, a Amèrica del Sud i a la resta del món, i únicament millor que la dels que han nascut a l'Àfrica (vegeu els

Les Illes Balears lideren l'abandó escolar en l'educació postobligatòria

Nivell d'estudis de la població que resideix a les Illes Balears

Segons origen i en percentatge.

NASCUTS A	BATXILLERAT SUPERIOR	FP DE GRAU SUPERIOR	ESTUDIS UNIVERSITARIS
l'estat	13,13	3,05	10,49
la resta de la Unió Europea	25,07	4,85	15,54
la resta d'Europa	23,58	9,66	12,80
Àfrica	7,58	1,12	3,90
Sud-amèrica	25,66	3,80	11,67
la resta del món	22,94	3,66	15,05
TOTAL	13,94	3,13	10,71

quadres dels nivells d'estudis de la població balear). És a partir d'ESO quan es cursen els estudis que porten a una major qualificació, i és justament en el batxillerat superior, en la formació professional de grau superior i en l'ensenyament universitari els nivells en què els balears estan menys titulats. Mentre que els nivells d'ESO podrien ser considerats més o menys normals, fins i tot en alguns aspectes estan per sobre de la mitjana espanyola, el panorama és desolador en els nivells educatius superiors. Com es veu en els quadres comparatius, en cap d'aquests àmbits de titulació els balears autòctons i els espanyols residents superen els estrangers residents, amb l'excepció dels nascut a l'Àfrica. La diferència en el batxillerat superior és espectacular, els estrangers gairebé dupliquen els illencs nascuts a l'estat que tenen aquest grau acadèmic. Per a Crespí, la dada més significativa és la de la formació professional de grau superior: els nascuts en estats d'Europa que disposen d'aquesta titulació tripliquen els nascuts a Balears i espanyols residents. "Aquesta dada és important perquè es tracta d'una qualificació professional que fa molta falta a Balears, es tracta de titulacions tècniques molt especialitzades, que el mercat professional demanda. A mesura que els búlgars, polonesos i altres nacionalitats puguin convalidar –dins del procés d'integració a la Unió– les seves titulacions, l'ocupació en aquest àmbit pot experimentar una revolució".

Entre moltes altres consideracions, Crespí pensa que aquest panorama general pot degenerar fàcilment en animadversió cap als estrangers. "D'aquí a uns anys, quan socialment es percebi que molts llocs de feina bons són ocupats per estrangers, cosa que es comença a detectar, serà fàcil que creixi la xenofòbia. El ciutadà autòcton que no ha estudiat continuarà ocupant un lloc de baixa qualificació i, per lògica, tindrà més dificultats per mantenir-lo perquè la immigració de baixa qualificació li ho posarà difícil, mentre que l'estranger titulat tindrà llocs de feina que tradicionalment ocupaven els autòctons. És sens dubte una situació potencialment perillosa."

Miquel Payeras